

TONGORI András

AZ MH PRT AFGANISZTÁN LÉLEKTANI MŰVELETEI

PSYOPS IN HDF PRT AFGHANISTAN

Lélektani műveleteket már a történelem előtti idők óta folytatnak. Ezek a műveletek, melyek az emberi természetén és társadalmon alapulnak, manapság tudományos háttérrel is kiegészülve, még pontosabban tervezhetők és hatékonyabban alkalmazhatók, mint egykoron. Ezen műveletek szerves részét alkotják az MH PRT¹ Afganisztán tevékenységének.

Psychological operations have always been carried out from the prehistoric ages. These operations, based on human behaviour and society, supported today with a scientific background, can be planned and employed more precisely than ever before. These operations have an important role in the mission of the HDF PRT Afghanistan.

LÉLEKTANI MŰVELETEK

Egyesekben kormányok által irányított kommunikációs csatornák és tömegtájékoztatás rémképét idézik fel, ahol csak arról tudhatnak, amiről a kormány akarja, hogy tudjanak. Másoknak Joseph Göbbels és a hitleri propaganda-gépezet szörnyét jelenti, a „nagy hazugság” technikáját, amely a propaganda színönimájává vált. Megint másokban a „lélektani” műveleteknek vagy hadviselésnek a pusztta említése a tudati befolyásolás és az agymosás képeit juttatják eszükbe. Az nyilvánvaló, hogy a modern lélektani műveletek semelyik sem ezek közül. Épp ellenkezőleg a PSYOPS² nem olyan, mint a hirdetések, amelyeknek mindannyian ki vagyunk téve, bármerre is járunk, minden nap, a tömegtájékoztatás minden csatornáján keresztül. A PSYOPS mindig célcsoportok felé irányul. Mindenki tudja, hogy ha nem jó a termékünk, amit el akarunk adni, az emberek nem fogják megvenni, bármennyire is reklámozzuk. Ugyanez vonatkozik a lélektani műveletekre is. Így tehát nincs mitől tartanunk, sokkal inkább nyomós okunk van megbecsülni a benne rejlő lehetőségeket. A PSYOPS során korábban alkalmazott hangtechnika, a célcsoportra irányuló közvetlen kommunikáció és a tömegtájékoztatás révén már korábban bebizonyosodott, hogy ha a célcsoport tagjainak érzelmeire, intelligenciájára vagy az érvrendszerére tudunk hatni, akkor azok nagy valószínűséggel úgy fognak gondolkodni és viselkedni, ahogyan azt mi szeretnénk. Ha ezek az emberek lőnek ránk, rá tudjuk őket venni, hogy letegyék a fegyvert. Ha félnek tőlünk, meg tudjuk őket győzni, hogy nincs mitől tartaniuk. Ha ellenségesek és nem akarnak együttműködni, meg tudjuk mutatni az együttműködés illetve az egység erejét valamint értékét. Végül a legfontosabb, hogy a lélektani műveletek képesek megelőzni a fölösleges véráldozatokat, a pusztítást és a nyomort. Ezért állíthatjuk bizton, hogy a PSYOPS igazán humán fegyver.

PRT PSYOPS

Az olyan országokban, mint Afganisztán, melyek mindig is nagyhatalmi törekvések — pl. Nagy-Britannia, Szovjetunió — céltáblái voltak és ezáltal hagyományai vannak az ellenállásnak továbbá az idegen csapatok megszállóként való azonosításának, a PSYOPS létfontosságú a csapatok támogatásában, védelmében, elfogadottságuk növelésében, a helyzet stabilizálásában és az újjáépítési erőfeszítések segítésében. Ebben a környezetben igyekszik a magyar vezetésű MH PRT Afganisztán Baghlan tartományban helyreállítani a lerombolt, illetve meg-

¹ PRT = Provincial Reconstruction Team (Tartományi Újjáépítési Csoport)

² PSYOPS: Psychological Operations (lélektani műveletek). Ezt a kifejezést alkalmazom a szövegben a lélektani műveletekre, mivel általánosan elterjedt kifejezés.

építeni a soha eddig nem létező szociális és egészségügyi létesítményeket, utakat, segíteni a menekültek hazatérését, javítani az életkörülményeket, továbbá stabilizálni a tartományt, ezáltal segíteni az országot a demokratikus fejlődés útján. Ezt a folyamatot hivatott segíteni a PRT PSYOPS tevékenysége, mely az első ilyen feladat a Magyar Honvédség történetében.

Magyarországon a rendszerváltáskor megszüntetett propaganda alakulatok helyét az 1994-ben, az MH 5. Kiskun EHC³ Ezred alárendeltségében megalakított 115. Lélektani Műveleti Század foglalta el, melynek rendeltetése a szemben álló fél katonapolitikai, morális és szociálpszichológiai jellemzőinek feltérképezése, valamint — háborús helyzetben — lélektani műveletek folytatása az ellenfél csapatai harci szellemének megtörése és a hátszói la-kosság magatartásának befolyásolása volt, a célzott tájékoztatás módszerét alkalmazva. A vezető szerveken kívül a szerkesztőségek, az értékelő szakasz valamint a kiszolgáló és biztosító alegységek képezték a század állományát. A század technikai felszereltsége megfelelt az alapvető követelményeknek. 2000-ben felszámolták a századot, ezután a Humán Főcsoportfőnökség, majd 2001 novemberétől a Hadműveleti Csoportfőnökség feladatkörébe utalták a lélektani műveletekkel kapcsolatos tevékenységet. Ekkor alakult ki az a vákuum, amit a törzsi elemek létrehozásának hiánya okozott, és mind a mai napig érezeti hatását a Magyar Honvédségben. Ezt követően a 2004. augusztus 4-ével átszervezett Magyar Honvédség Civil–Katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ (a továbbiakban CKELMK) vette át a feladatokat.

Feladata szövetségi műveletben a Többszempontú Összhaderőnemi Lélektani Műveleti Komponens Parancsnokság vagy Többszempontú Összhaderőnemi Lélektani Műveleti Harci Kötelék alárendeltségében végzett munka, illetve magyar nemzeti kontingens külföldi alkalmazása esetén annak lélektani műveleti támogatása, illetve lélektani felkészítése a misszióba induló magyar kontingenseknek.

Ezen feladatkörből kifolyólag állították fel az MH PRT Afganisztán PSYOPS részlegét, ami a teljes személyi és technikai képesség elérése után folytatta a már megkezdett feladatait az MH PRT Afganisztán, illetve a parancsnok tevékenységének támogatása érdekében. Az alegységnek három fő feladata van:

Az *első* és legfontosabb feladat a Magyar Köztársaság és a Magyar Honvédség Tartományi Újjáépítési Csoport (PRT) bemutatása és népszerűsítése a lehető legszélesebb körben a tartományon belül, a központi régióktól a peremterületek falvaiig.

A *második* alapvető tevékenység a nemzetközi műveletek PSYOPS támogatása a tartomány területén az előljáró parancsnokság (RC North⁴) tervei alapján, illetve az MH PRT parancsnok kiegészítő parancsai alapján.

A csoport feladatainak *harmadik*, szintén kiemelt részét azok a kampányok alkotják, melyek a végrehajtott CIMIC projekteket népszerűsítik a lakosság körében.

A részleg a fent vázolt három fő feladat mentén tevékenykedve, a maximális személyi és technikai lehetőségeket kihasználva mobil kampányokat, úgynevezett „roadshow”-kat hajtott végre, elérve a tartomány szinte legkisebb részeit is. Az északi régió területén a magyar PSYOPS-csoport által végrehajtott roadshow-k igazán hasznosak voltak, ezeket kiválóan lehetett alkalmazni azokon a területeken, ahol sem TV-adás, sem rádióadás nem fogható, ezáltal az egyéb PSYOPS-tevékenységeknek nincs hatása. A roadshow-k alkalmával a PSYOPS-katonák filmeket vetítettek, melyek történelmi párhuzamot vontak Magyarország és Afganisztán között, egyaránt fókuszálva a nehéz múltra és a reményteljes jövőre, kihangsúlyozva az együttműködés valamint az önfeláldozó munka fontosságát. A roadshow-k szintén jól szolgáltak a parancsnok beszédeinek közzétételére is, melyek az MH PRT Afganisztán aktuális tevékenységét voltak hivatottak bemutatni. Ezen alkalmakkor osztották ki a magyarországi központ által elkészített rölapokat és háromnyelvű kiadványokat, valamint az ISAF PSYOPS parancsnoksága (CJ-POTF⁵) által biztosított háromnyelvű újságot, a Sada-e Azadi-t (Szabadság Hangja) is. Egy roadshow esetfüggően kb. kettő óráig tartott, rendszerint forgalmasabb helyeken került rá sor, az említett tevékenységek mellett természetesen az emberek reakcióit is vizsgálta az állomány, illetve a kampányok és a célcsoportelemzés sikeres-

³ EHC = Elektronikai Harc

⁴ RC North = Regional Command North (Északi Területi Parancsnokság)

⁵ CJPOTF: Combined Joint Psychological Operations Task Force (Egyesített Összhaderőnemi Lélektani Műveleti Harccsoport)

sége is könnyen lemérhető volt ezen alkalmakkor; ebből a célból kérdéseket tettek fel a helyiek körében, beszélgettek, kérdésekre válaszoltak, egyszerűen „face to face”⁶ PSYOPS-t folytattak. Nagyon fontos célcsoport az iskolások, ebből kifolyólag sok roadshow-t tartottak iskolákban, ahol a gyerekeken keresztül szüleiket is próbálták meggyőzni a PRT jótékony hatásairól. Szintén sűrűn látogatták az iskolákat újságosztás kapcsán, hiszen a közvélemény-kutatás fényt derített rá, itt található az olvasni tudó afgán lakosság nagy része.

Sajnos a biztonsági helyzet általános romlása miatt ilyen roadshow-kat már nem lehet végrehajtani, mivel nem biztosíthatóak megfelelően a nagy, nyílt helyszínek, túlságosan vegyes a közönség csoportja, illetve a PSYOPS-járművek nem páncélozottak, így nem hagyhatják el a táborot. Ezt az akadályt a többi tevékenység intenzitásának növelésével, illetve az alaposan kiválasztott célcsoportok körében, jól biztosítható helyeken (árvaház, iskola, kórház) végrehajtott „face to face” tevékenységgel próbálják ellensúlyozni.

Nagy hangsúlyt kap a helyi médiával való együttműködés. A csoport heti rendszerességgel készít rádióműsort, amit már négy helyi független kereskedelmi rádió is sugároz, mint például a Radio Trajmer. A nemrégiben indított rádió, a Rádió Arzoo, melynek a felmérések szerint máris kétszázézeres hallgatótábora van, nemrég irodabútorokat kapott a PRT PSYOPS részlegétől⁷, mellyel egyidejűleg műsorszolgáltatási szerződést is aláírtak. Ennek értelmében csütörtök esténként 15–20 percben az MH PRT kap műsoridőt, amiben az elért eredményekről, a magyar kultúráról esik szó, és közben felcsendül egy-egy magyar dal is. A helyi Állami Média Központon keresztül kerülnek bemutatásra a parancsnok beszédei két regionális TV-csatornán, illetve az állami finanszírozású helyi újságban (Atehad) cikkek jelennek meg az MH PRT-ről. A PSYOPS-csoport feladatai közé tartozik a bázist nyugatról határoló hegyen található ISAF rádióátjátszó állomás üzemeltetése, karbantartása és egyéb jellegű biztosítása. A feladat magában foglalja a torony hetente kétszeri ellenőrzését, az örök (üzemanyag feltöltők) fizetésének megszervezését, a toronnyal kapcsolatos szerződések intézését, és más különleges feladatokat. Ezen kívül az előljáró CJPOTF utasításainak megfelelően előkészítettek (földbérlet, engedélyek megszerzése, engedélyek aláírása) egy új fix hely az új rádióátjátszó állomásnak Baghlan és Pol-e Khumri városa között. A torony elsőként épült fel Afganisztánban.

Fontos megemlíteni, hogy a korábbiakkal ellentétben most már rendelkezik a részleg külön költségvetéssel, melyből rádió és televízió műsoridőt vehetnek, illetve újságcikkek megjelenését finanszírozhatják, ezzel nagyban növelve a PRT sajtószerepléseinek számát. Ezt segítő rendszeresen kapnak meghívást a helyi média tudósítói a PRT-val kapcsolatos eseményekre, rendezvényekre.

A népszerűsítő tevékenységek közé tartozott a közterületen történő plakátragasztás is, melyet napjainkban szintén be kellett szüntetni a biztonsági kockázatok növekedése miatt. Ilyenkor a Magyarországon megtervezett és sokszorosított plakátokat ragasztották ki az adott települések legforgalmasabb utcáin, néhány alkalommal az ideiglenesen a tartományban feladatot végrehajtó norvég gyorsreagálású erők (NOR QRF) bevonásával. Időről időre a kitett plakátokat ellenőrizték, és azok az üzlettulajdonosok, akiknél látható volt még a plakát, PSYOPS ajándékokat kaptak. Ezáltal a plakátok sokkal hosszabb ideig kint maradtak. A Magyarországon tervezett és legyártott poszterek mellett a gyermekrajz-pályázat rajzainak felhasználásával készült az egyik legsikeresebb plakát-kampány. A rajzverseny nemcsak hatalmas előkészítési munkálatokat igényelt, hanem jó kapcsolatot is eredményezett az érintett iskolákkal is, amelyek fontos eseménynek tekintették a versenyt, amely keretében végül tíz iskolából több mint 2000 diák rajzát jutalmazták.

Az előljáró parancsnokság (RC North, CJPOTF) terveinek és irányelveinek megfelelően kampányok folynak az Afgán Nemzeti Rendőrség (ANP), az Afgán Nemzeti Hadsereg (ANA), az Afgán Kormány (GoA) és az ISAF népszerűsítésére. Más, központilag nyomtatott ISAF termékeket és kiadványokat is terjesztett a részleg az előljáró parancsnok utasításainak megfelelően, ahogyan más termékeket, röplapokat, újságokat, labdákat és egyéb hasznos cikkeket is. A termékek terjesztése, tekintet nélkül származásukra — saját forrás, hazai támogatás vagy a felsőbb parancsnokság által biztosított — a csoport egyik legfontosabb és leginkább időigényes feladata.

⁶ face to face: szemtől-szemben, közvetlenül

⁷ VARGA Erika: Remény az éterben. http://www.honvedelem.hu/hirek/mh_prt_afganisztan/remeny_az_eterben (2008.10.28.)

A PSYOPS-csoport területértékelő feladatai közé tartozik a Közvélemény-kutató Csoport (Polling Team) alkalmazása és irányítása, melynek segítségével kéthavonta pontosabb képet lehet kapni a helyi lakosság ISAF-et és az MH PRT-t érintő érzelmeiről, hozzáállásáról. Sikert elérni, hogy a közvélemény-kutatáshoz is külön költségvetéssel rendelkezik a csoport, ezzel gyakrabban lehet szondázni a PRT tevékenységének eredményeit és a helyi-ekre gyakorolt hatását.

Mind a szakmai előjáró szervek (RC North, CJPOTF), mind az MH PRT vezető szerveinek véleményét, illetve a helyi lakosságon tapasztalt és értékelt változásokat, hatásokat figyelembe véve egyértelműen megállapítható az MH PRT PSYOPS-állomány tevékenységének pozitív az eredménye Baghlan tartományban. Ezek az eredmények megnyilvánulnak a helyi lakosság mindennapi cselekedeteiben, barátságos magatartásában, érdeklődő közeledésében, illetve a CIMIC-projektek iránti bizalmában. Sikert egy, az MH PRT tevékenységét támogató, bizalommal teli légkört kialakítani a lakosság körében. A helyiek keresik a közvetlen kontaktust az MH PRT végrehajtó állományával, illetve kevés kivétellel barátságosan közelednek hozzájuk. Ezt a reakciót természetesen nagymértékben elősegíti az állomány fegyelmezett magatartása, a helyi kultúra, és kulturális szokások iránti tisztelete. Jelentős hangulatjavító tényező továbbá a CIMIC-részleg által végrehajtott gyors hatású projektek alkalmazása is, illetve ezek PSYOPS általi népszerűsítése.

Az MH PRT lakosság általi pozitív megítéléséhez tevékenyen hozzájárulnak a PSYOPS által végrehajtott kampányok, melyek célja az MH PRT tevékenységének széleskörű népszerűsítése. E népszerűsítő „hadjáratok” azt is lehetővé teszik, hogy a hatás ott is érvényesüljön, ahol konkrét projekt pillanatnyilag nem kerül végrehajtásra, de a lakosság informálva lett a más helyszíneken elvégzett CIMIC-munkáról.

Kulcsszavak: PSYOPS, lélektani műveletek, PRT, Afganisztán

Keywords: PSYOPS, psychological operations, PRT, PRT Afghanistan, HDF PRT

FELHASZNÁLT IRODALOM

- HOBLYÁK György: *Jelentés az MH PRT-2 PSYOPS tevékenységéről*. -Bp.:MH CKELMK, 2007.
- Irregular Warfare Special Study, Enclosure I: Psychological Operations*. USJFCOM, 2006.
- KATONA Magda: *Az Afganisztáni kibontakozás lehetőségei*. =Külügyi Szemle, Nyár, 2002.
- KISS Szilveszter: *PRT PSYOPS tapasztalatok*. -Bp.:MH CKELMK, 2007.
- North Atlantic Treaty Organisation (2003): *MC 402/1. NATO Military Policy on Psychological Operations*.
- North Atlantic Treaty Organisation (2006): *AJP 3.10.1 Allied Joint Doctrine for Psychological Operations*.
- PIX Gábor: *A lélektani műveletek jellemzőinek vizsgálata*. -Bp.: ZMNE, 2005. PhD- értekezés
- TAKÁCS Judit, LANDESZ Tamás, TÁLAS Péter: *A tartományi újjáépítési csoportokról*.
-Bp.: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont =Elemzések 2006/3.
- VARGA Erika: *Remény az éterben*.
(http://www.honvedelem.hu/hirek/mh_prt_afganisztan/remeny_az_eterben 2008.10.28.)